

Prof. Grzegorz Klaman
Katedra Intermediów
Wydział Rzeźby i Intermediów
ASP Gdańsk

**Ocena rozprawy habilitacyjnej, dorobku artystycznego dr Zofii Zorki Wollny
sporządzona w związku z przewodem habilitacyjnym w dyscyplinie
artystycznej sztuki piękne wszczętym przez Radę Wydziału Rzeźby i
Intermediów Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku**

Zofia Barbara Wolny urodziła się 14 kwietnia 1980 roku w Krakowie. W 2000 roku ukończyła Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych w Krakowie. W latach 2000-2001 studiowała historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, zrezygnowała jednak ze studiów na rzecz malarstwa na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, gdzie studiowała w latach 2001-2006, uzyskując tytuł zawodowy magistra na Wydziale Malarstwa. W roku akademickim 2006/2007 Wollny odbyła staż jako asystentka prof. Artura Tajbera w pracowni wideo. W latach 2008-2010 prowadziła zajęcia teoretyczne z kompozycji i estetyki oraz pracowni montażu cyfrowego w Prywatnej Szkole Filmowej „Forma”. Równolegle wykładała w pracowni wideo na Akademii Fotografii w Krakowie. W roku akademickim 2009/2010 była również wykładowcą na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie, gdzie prowadziła pracownię Podstaw Multimediów. Od 2010 roku zatrudniona jako asystentka na Wydziale Malarstwa i Nowych Mediów Akademii Sztuki w Szczecinie. W styczniu

2013 roku uzyskała stopień doktora, który został nadany przez Radę Wydziału Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Od 2013 roku jest adiunktem w Pracowni Działań Audiowizualnych i Performatywnych na Wydziale Malarstwa i Nowych Mediów Akademii Sztuki w Szczecinie. Zorka Wollny to artystka sztuk wizualnych, a także autorka wielu filmów, komponuje koncerty i jest autorką licznych performansów. Obecnie jej zainteresowania artystyczne i badawcze skupiają się na komponowaniu muzyki i choreografii, które pozostają w ścisłej relacji z przestrzenią architektoniczną, szeroko rozumianą architekturą/przestrzenią.

Osiągnięcia artystyczne i wystawy :

Projekt Wzgórza Trzy, Kraków 2002

The workshop of thinking (z fundacją f36.6), World Social Forum Mumbai 2003

The grey zone, Polish Institute Budapest 2004

Eastern Lights, Motorenhalle, Drezden 2004

Nowa Huta, Kunstverein, Münster 2004

Ładnie? o ładnym..., Stary Młyn, Kraków 2004

Domowa atmosfera, Kraków 2004

BHP, Instytut Sztuki Wyspa, Gdańsk 2004

Dialog Loci, Kostrzyn nad Odrą 2004

SFX publiczność, Kunstverein Münster 2005

Roaming, VILLES ANCIENNES – ART NOUVEAU, Quebec 2005

Models for the Fictional Academy, Hungarian University of Fine Arts, Budapest, 2006

Imhibition – Panel Prac, Muzeum Narodowe w Krakowie, 2006

Obrazy jak malowane, Galeria Bielska BWA, Bielsko-Biała, 2006

Architektura intymna / Architektura porzucona, Galeria Kronika, Bytom, 2006

Wiedźma Ple Ple, Galeria Dla, Toruń, Galeria Klimy Bocheńskiej, Warszawa 2006

Języki obce, BWA Wrocław, 2006

Malarstwo – prąd zmienny BWA, Wrocław, 2007

Mechaniczna Pomarańcza, Galeria Sektor I, Katowice, 2007

Lady Fest, Galeria Dla..., Toruń, 2007

Muzeum jako Świetlany przedmiot pożądania, Muzeum Sztuki w Łodzi, 2007

Open Studio, Cittadellarte Fondazione Pistoletto, Biella 2007

In Loco, Florencja 2007

Points d'Impact, International Performance Festival, Mottatom, Genewa 2007

Lighthouse Ankara, przestrzeń miejska, Ankara, 2007

Tralogo Festival, Teatro Franco Paverti, Milan 2007
"We like it a lot!", Nettie Horn Gallery, Londyn, 2007
Wideokonotacje/Videokonnotationen, Krakauen-house, Norymberg 2007
No Borders – European Exhibition of Young Artists, La Centrale Electrique, Bruksela 2008
Moja matka nie jest boska, Bunkier Sztuki, Kraków 2008
Establishment (źródłem cierpień), CSW Zamek Ujazdowski, Warszawa, 2008
Triennale Młodych, CRP Orońsko 2008
Alfabet Polski, BWA, Tarnów, 2009
Take a look at me now, Sainsbury Centre for Visual Arts, Norwich 2009
Postmonument Sculpture Biennale, Carrara 2010
Fimy Zmówione, Wro Art Center, Platan Gallery Budapest 2010
Nepotists, oportunistas, freaks, friends and strangers intersecting in a grey zone, Z33, Hasselt 2010
East goes East, Outpost Gallery, Norwich 2010
Podążaj za białym królem (wystawa dla dzieci), Bunkier Sztuki, Kraków 2010.
Focus Łódź Biennale, Łódź 2010
Krzysztof Niemczyk Na wulkanie, BWA Lublin 2010
Body in the library, Design Gallery, Wrocław 2010
Międzynarodowy festiwal teatralny Malta, Poznań 2010
Międzynarodowy Festiwal Muzyki Współczesnej „Warszawska Jesień” 2011
Dyfuzje współczesności, CSW Zamek Ujazdowski, 2011
Festiwal Inspiracje, 13 Muz, Szczecin 2011
Efekt pasażu, Otwarta Pracownia, Kraków 2011
Interpunctie, Frans Masereel Centrum, Kasterlee, 2011
Międzynarodowy Festiwal Sztuki Współczesnej Alternativa, Instytut Sztuki Wyspa, Gdańsk 2011
Politisticoi Camping -Theatre Festival, Heraklion 2011
Blackbox Rolling Residency, Bazylea 2011
You are here, Turner Contemporary, Margate, 2011
Solidarność Camp, Gdańsk (Instytut Sztuki Wyspa), Bruksela (Royal Flemish Theatre), Madryt (Matadero), 2011
Young Polish Artists on Tour, Madryt (Espacio Trapezio), Berlin (Wedding Neighbourhood), 2011

For Kids and Adults, BWA Wrocław I Museum of Contemporary Art Belgrad, 2011
Mixer Festival, Belgrade 2012
Follow the White Rabbit, Dortmunder Kunstverein 2012
Relokacje, Bydgoszcz 2012
Macierzyństwo, Warsztaty Kultury, Lublin 2012
Medialny stan wyjątkowy, Muzeum Narodowe w Szczecinie 2012
Dźwiękowiska, CSW Łaźnia, Gdańsk 2013
Dzień jest za krótki, Muzeum Współczesne Wrocław, BWA Jelenia Góra, Galeria Arsenał w Poznaniu 2013
Wolny Strzelec, Zachęta Narodowa Galeria Sztuki, Warszawa 2013
FF – Temporary Authonomus Zone – Studio Theatre, Warszawa 2014
Manifestacje romantyczne, BWA Nowy Sącz, 2014
W stronę instytucji krytycznej/Towards Critical Institution, Galeria Arsenał, Poznań, 2014
Grassowanie, Galeria Miejska, Gdańsk, 2014
Powrót do szkoły. Medialny stan wyjątkowy 3, Muzeum Narodowe Szczecin, 2014
Stendhal Syndrome, (Ofelie. Ikonografia Szaleństwa) Zona Sztuki Aktualnej, Szczecin, 2014
Re.act.feminism – a performing archive, Akademie der Künste, Berlin, 2015
Satelite Affect, District Gallery, Berlin, 2015
Midnight Show, Galeria Design, Wrocław, 2015
Dzikie Pola (Ofelie. Ikonografia Szaleństwa), Zachęta Narodowa Galeria Sztuki, 2015
Endospory, Bunkier Sztuki, Kraków 2015

Wystawy i projekty indywidualne:
Zorka Wollny. Collaborations, Platan Gallery Budapeszt, kwiecień 2014
(m.in. *Ofelie. Ikonografia Szaleństwa*)
Zorka Wollny. Współprace, Galeria Manhattan w Łodzi, grudzień 2015
(m.in *Ofelie. Ikonografia Szaleństwa*)
prowi_zorka i inni, Galeria, ASP Kraków, 2003
Sabanci, Galeria Fait, Kraków 2006
Ucieczka z kadru, Galeria Starter, Poznań 2008
Muzeum, Galeria Okna, CSW Zamek Ujazdowski, Warszawa 2008
Aktuelle Positionen aus Polen, Zorka Wollny & Laura Pawela, Weltecho, Chemnitz 2009

Music from the White Cube (z Anną Szwejgier), Sierra Meteo, Edynburg 2010

Słopiewnie (z Anną Szwejgier), Jelenia Góra 2010

Inkubator, Centrum Sztuki Współczesnej Łaźnia, Gdańsk 2010

Pokaz Filmów – Zorka Wollny, BWA Olsztyn 2010

Pokaz Filmów, Galeria Goldex Poldex, Kraków 2011

Złe sny, wystawa, Centrum Sztuki i Biznesu Stary Browar, Poznań 2011

Dialogues With Polish Art - Zorka Wollny, Sculpture Workshop, Edynburg 2011

Czarna seria, wystawa, Zona Sztuki Aktualnej, Szczecin 2012

Publikacje:

Wydanie kasety „The greatest hits” z dokumentacją projektów dźwiękowych, wydawnictwo Super, Łódź 2015

Wydanie płyty winylowej „Resonance Assembly. Composition for Factory”, wydawnictwo Sebastiana Buczka Altanowa Press, 2015

Wydanie albumu muzycznego „Resonance Assembly. Composition for Factory”, wydawnictwo District Berlin 2014

Katalog indywidualny *The Museum Theater*, Museum Abteiberg, Monchengladbach ukazał się drukiem w grudniu 2012 roku

Współpraca z instytucjami, organizacjami i stowarzyszeniami, działającymi w zakresie sztuki, krajowych i zagranicznych, w okresie styczeń 2013-styczeń 2016:

Prowadzenie warsztatów dla dorosłych, dzieci i młodzieży, na zaproszenie:

Galerii Miejskiej w Gdańsku (sierpień 2013)

Galerii Bałtyckiej w Ustce (kwiecień 2015)

Galerii Arsenał w Białymstoku (marzec 2014)

Galerii BWA Sokół w Nowym Sączu (październik 2014)

Galerii 13 Muz w Szczecinie (czerwiec 2015)

Galerii Miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim (luty 2014)

Muzeum Tadeusza Kantora w Krakowie (grudzień 2015)

Galerii Bunkier Sztuki w Krakowie (grudzień 2015)

Stypendia:

Stypendium twórcze Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 2005/2006
Stypendium Włoskiego Ministerstwa Kultury na pobyt twórczy w Fundacji Michelangelo Pistoletto, 2007

Stypendium twórcze Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 2008/2009

Atelierstipendium der Stadt Moenchengladbach, Niemcy, 09.2011 – 02.2012

Stypendium - District Berlin studio grant 12.2013 – 06.2014

nagrody:

Nagroda Wydawnictwa Arteon dla artysty roku 2010

Nominacja do nagrody Spojrzenia, Fundacji Deutsche Bank oraz Zachęty – Narodowej Galerii Sztuki, 2009

Nagroda Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Konkursie Imienia Eugeniusza Gepperta, 2008

Działalność dydaktyczna:

Zorka Wollny pracuje jako adiunkt w Pracowni Działań Audiowizualnych i Performatywnych na Wydziale Malarstwa i Nowych Mediów Akademii Sztuki w Szczecinie. Jest promotorką czterech dyplomów licencjackich, ponadto recenzowała prace licencjackie i magisterskie w latach 2013 – 2015. W roku akademickim 2014/2015 była opiekunką drugiego roku kierunku multimedia, w tym samym roku prowadziła również plener tegoż kierunku. Wollny w swej działalności dydaktycznej zajmuje się również promocją działalności artystycznej studentów – nominacje do udziału w festiwalach (m.in. TrzyCzterY Performance! W BWA Zielona Góra), opieką merytoryczną i kuratorską wystaw studenckich (np. „Prawie koniec świata” Galeria Spokojna, Warszawa 2015), ponadto Zorka Wollny w 2015 roku opiekowała się stażystami odbywającymi praktyki na wydziale Malarstwa i Nowych Mediów.

Aktywność artystyczna Zorki Wollny ewoluje od wcześniejszych zainteresowań usytuowania siebie jako kobiety artystki w jej otoczeniu: rodzinnym społecznym, kulturowym. Warto tu na początek przypomnieć pracę „Córki” ta czterdziestominutowa praca wideo z 2008 roku. Do jej powstania zainspirował artystkę poemat Bożeny Keff, *Utwór o matce i ojczyźnie* oraz słuchowiska-baśnie w wykonaniu P.P. Polskich Nagrań. Zmotywowało to Wollny do stworzenia pracy w pewien sposób typowej dla niej. Całość tworzy pięć epizodów korespondujących ze sobą. Naczelnym spoiwem jest autobiografizm prac oraz kobiety i ich kobiecość.

Oniryczne ujęcia przedstawiają historię kobiecej części rodziny Wollny – tytułowe córki opowiadają o matkach, siostrach, skupiają się na zdefiniowaniu swojej kobiecości i ujęciu mocno sfeminizowanym. Losy i opowieści splatają się, tracą spójność, by po chwili znowu scalić się w jeden głos – jeden dyskurs. Zorka Wollny porusza również kwestię herstorii – historii kobiecej, tutaj: przekazywanej kobietom przez kobiety. Niekoniecznie musi to być herstoria mówiona – może być performatywna, zwizualizowana, a nie wysłowiona. Autobiografizm Zorki Wollny uwzględnia elementy psychoanalizy, gdzie mierzenie się z traumami staje się głównym zarzutem wypracowanym w patriarchalnych społecznościach. Ucieczka z tych pojęciowych kajdan jest stałym elementem jej sztuki. Mógłbym się tutaj dopatrzeć elementów autodefinicji statusu artystki w perspektywie modernistycznej jako próbę ucieczki z umiejscowienia w sercu uprzemysłowionej nowoczesności. Kobieca seksualność jawi się tu jako zagrożenie i różnica poprzez swoją biologiczność i cielesność. Niosąc jednakże fascynację i niepokojący urok. W szczególny sposób te cechy odnajdujemy w projekcie „*Ciało w bibliotece*” to performans trwający trzydzieści minut. Miał on miejsce w 2010 roku, we wrocławskiej Galerii Design. „*Jeśli czytanie jest potwierdzaniem własnej tożsamości w zaklętym kręgu przedstawięń, to tym samym jest – autoerotyzm.*” – cytatem z Thomasa Waltera Laquer otwiera swą myśl artystka. Czytanie jako czynność intymna, bardzo autoerotyczna to główny zamysł, jaki zdaje się płynąć z wizji artystki. Performans to seria epizodów realizowanych w przestrzeni biblioteki z grupą performerów. W każdym z epizodów udział brała jedna, dwie bądź trzy osoby. Performerzy budowali więź z książką we własny sposób, dokonując rytualizacji czytania, zetknięcia się z książką albo z inną osobą urzeczywistnioną przez tę książkę (na przykład na zasadzie wspólnego czytania). Wollny zdaje się nie ignorować coraz silniejszego zwrotu ku rzeczom, za przykład stawiając książkę, nad którą sprawujemy szczególną pieczę i którą nierzadko traktujemy jak „istotę” zantropomorfizowaną, czującą, żyjącą. *Zanurzenie się w książce, pochłonięcie się w lekturze, zapomnienie się przy czytaniu* to emocje i reakcje, jakie towarzyszą nam w intymnych sytuacjach międzyludzkich. Książki występują tu jako istoty ożywione i czujące, ludzie natomiast – performerzy – tworzą rodzaj żywej rzeźby. Warto będzie jeszcze później przy Ofeliach wrócić do elementów feministycznych w sztuce Zorki, zanim to zrobię chciałbym się odnieść do prac z dominującą funkcją dźwięku. Performans, „*Unhum*” na 23 muzyków i 52 przechodniów, który trwał 22 minuty i

zrealizowany został na zamówienie Focus Łódź Biennale w 2010 roku. Zorka Wollny współpracowała z Anną Sz wajgier i Arturem Zagajewskim, artystami, którzy stosunkowo często towarzyszą jej realizacjom. Artur Zagajewski skomponował tytułowy utwór „Uhnum”. Tym razem praca jednak opierała się głównie na współpracy z Łódzką Orkiestrą Filharmoniczną i pracą przestrzeni miejskiej. Pejzaż akustyczny miasta miał tutaj swój ważki udział – oprócz utworu wykonywanego przez filharmoników i pięciu performerów, brzmiało również samo miasto. Piątka performerów nie używała instrumentów klasycznych, a niestandardowych, wydobywając jednak określone dźwięki. Miasto, a dokładnie bramy sześćcipółkilometrowej ulicy Piotrkowskiej wybrzmiewały muzyką skomponowaną na tę okazję i wykonywaną przez performerów i filharmoników. Stali oni w miejscach ulicy Piotrkowskiej pomiędzy placem Wolności, a aleją Próchnika, po obu jej stronach, wykorzystując architekturę jako przeskalowany instrument. Akustyka określonych części ulicy – bram czy okien mieszkań akompaniowała w wykonaniu, tworząc swoiste kontinuum muzyczne performansu. Zastanawia mnie skłonność artystki do wyposażonego w instrument ciała, do ciała, które samoistnie w tak rozległej przestrzeni potrzebuje wzmocnienia, potrzebuje narzędzi zastosowanych w odmienny niż przypisany im sposób użycia. To ważna cecha jej sztuki, transformowania istniejących gatunków i technik do zdepozycjonowania ciała w przestrzeni, uwolnienia go od przypisanych funkcji. Z drugiej strony zaś to proces tworzenia wzajemnej uzgodnionej czasowo skoordynowanej całości.

Idąc za słowami Bernharda Leitnera że: *„Słyszanie za pomocą uszu jest tylko częścią audiofizycznej percepcji. Impuls akustyczny, dźwiękowa informacja jest pochłaniana całym ciałem, a nie uszami za ledwie. Ten fakt ma centralne znaczenie dla budowania przestrzeni dźwiękiem.”*[1] należy wyciągnąć wniosek, że ciała stają się swoistymi mimowolnymi instrumentami w procesie rezonowania z wszechobecną audiosferą. Ale są to instrumenty obdarzone wolą.

Rozbieranie z gorsetów, w które ubrane jest środowisko artystów wszelkich nacji to gest artystki sprowokowanej sytuacją w galerii Arsenał w Poznaniu. Powstał „Protest song” instalacja muzyczna, w której do udziału zaproszone zostały trzy grupy muzyczne. Projekt realizowany był pomiędzy majem a sierpniem 2014 roku w Galerii Miejskiej Arsenał w Poznaniu. Praca przygotowana specjalnie na wystawę *W stronę instytucji krytycznej*. Jest to również odpowiedź na konflikt, jaki zrodził się wokół poznańskiej Galerii Arsenał. Praca silnie jednak osadzona jest w autotematyczności,

artystka bowiem przyznaje, że inspiracją dla Protest song był jej własny wewnętrzny protest – Wollny zważyła niejako w jakikolwiek sens realizowania samokrytyki w ramach działań artystycznych, to również wątpliwość co do samej instytucji sztuki. Do realizacji projektu –Zorka Wollny zaprosiła trzy zespoły z Poznania: Dyzmatronik, Lola Lynch oraz Qlhead. Galeria Arsenał tymczasowo została zaaranżowana jak studio muzyczne, gdzie odbywała się praca muzyków na oczach i przy udziale widzów, powstawała zatem piosenka, która zwróciła szerszą uwagę na problemy, z jakimi boryka się środowisko twórcze w rozumieniu ogólnym, a nie jedynie poznańskim czy też: związanym z galerią Arsenał, jak mogło się wydawać pierwotnie. Był to również mariaż sztuki elitarniej z egalitarną, swoisty „mezalians” muzyków z przestrzenią galerii sztuki. Dzięki pomysłowi Zorki wystawa utraciła swój sens w ramach dekonstruującej się instytucji sztuki, autorka zawiesiła jej status odbierając domniemany przywilej instytucjonalny. Takie działania wpisują się w długą historię awangardowej kontestacji instytucjonalnej takich chociażby jak ruch Fluxusu. Nie mogę nie wspomnieć *„Piosenki przy pracy”*, przygotowanej dla Instytutu Sztuki Wyspa w ramach festiwalu Alternativa w 2011 roku. To kolejna realizacja Zorki Wollny we współpracy z Anną Sz wajgier., która w znacznej mierze opiera się na industrialnej, postoczniowej przestrzeni. Artystki po raz pierwszy sięgnęły po nagłośnienie i nagrania już gotowe, to na nich opiera się „praca” stoczniowców, zestawiona z cichym i spokojnym w dźwiękowej warstwie czasie wolnym. Tytułową piosenkę przy pracy „zrobili” pracownicy stoczni - Jacek Karasiewicz, Adam Kloskowski, Tomasz Rudnik, Krzysztof Tolak oraz Walery Szczogolew. Przestrzeń Alternatywy, hala 90b na terenie dawnej Stoczni Gdańskiej pozwala na uruchomienie dźwięków industrialnych, towarzyszących regularnemu dniu pracy w stoczni. Te dźwięki jednak przeplatane są dźwiękami „czasu wolnego” – ich rytmika, swoista barwa powstałych hałasów i cichych, minimalistycznych dźwięków tworzy zestawienie niemal kontrastowe, ale jednocześnie spójne w piętnastominutowej realizacji performansu. Kolejny raz artystka podejmuje się rozpisania partytury ciał w innym porządku. Ciała to nawyki i wdrożone odruchy (np. wieloletnią ciężką pracą), to rutynowe automatyczne gesty, które te ciała niewolą. Czy można zatem za Richardem Shustermanem wskazać tu w tych pracach na istotną funkcję somaestetyki, która:

„Ma na celu krytyczne, ulepszające badanie doświadczenia człowieka i użycia ciała jako miejsca sensoryczno-estetycznej percepcji (aisthesis) oraz kreatywnego

kształtowania siebie. Dotyczy więc też wiedzy, dyskursów, praktyk i dyscyplin somatycznych, które organizują tego rodzaju dbałość.”[2]

Zdajemy sobie sprawę że każdy podmiot się konstruuje, że ciała także męskie są efektem złożonych społecznych i kulturowych procesów zaś w tym przypadku niejako kobieca kontr pasywność rozporządza ich męskimi nawykami rozszczelniając je na moment działania. Czy nie nazbyt mocno rozegrała ich rolę jako ciał produktywnych? W niewoli pracy i dyscypliny?

Zorka Wollny z dużą swobodą rozgrywa role płciowe w swoich projektach i niewątpliwie proponowana praca habilitacyjna *”Ofelie. IkonoGRAFIA szaleństwa” /Spektakl na jedenaście aktorek, 50min/* to zebrane doświadczenie aż do bólu oparte o stereotyp emocjonalnej kobiecej podmiotowości. Zamyśl cyklu wydarzeń oparty o sztukę Szekspira „Hamlet” wydaje się na pierwszy rzut oka zaskakująco tradycyjny. Lecz praca ze zredukowaną przez tradycyjny teatr rolą kobiecą jest jaskrawym przykładem paternalistycznej schematyzacji. Czy autorka pragnie po raz kolejny zrekonfigurować ucieleśniony podmiot tak aby odbity od rozpoznawalnego schematu wyraźniej przedstawił swój kształt ? Dzieję się to w feministycznym duchu Rosi Braidotti, filozofka zaliczana do trzeciej fali feminizmu, feminizm definiuje następująco: *„[To] krytyczne i życiowe doświadczenie odkrywania nowych opartych o kobietę odmian istnienia, tworzenia i komunikowania wiedzy”[3]*.

Ale wiemy za Foucaultem, że to władza produkuje wiedzę, że wszystkie ciała są dyscyplinowane i kontrolowane w tym takie ich atrybuty jak seksualność pragnienie i erotyczna wyobraźnia. Kontroli służą szkoły, szpitale (w tym psychiatryczne) i więzienia. Dzieło sztuki akt artystycznej niezgody wrywa podmiot z mechanizmów normatywizowania. W tej perspektywie uwagę kierujemy na nieświadome elementy emocjonalne i afektywne w przeciwieństwie do eksponowanych przez klasyczne teorie podmiotowości takie jak rozum, kontrola, racjonalność. To poprzez ciało odnajdujemy na powrót zagubiony podmiot, poddane rygorom „ja”. Rozpisana na ciała aktorek praca to dekodowanie kulturowych schematów w podwójnej warstwie. Najpierw w samym tekście Szekspira skromnie, wręcz marginalnie ujmującym rolę Ofelii, następnie w rozczytywaniu doświadczenia samych aktorek zaproszonych do projektu. Ich wypracowana technika, wdrożona metoda aktorska często jest odbiciem kulturowych sztanc na temat jak „grać” szaleństwo, jak się to robi z tym reżyserem lub innym w tym lub innym teatrze. To poniekąd mini historia teatru dzięki udziałowi

doświadczonych aktorek, które ucieleśniają owe szkoły aktorstwa. Artystkę interesuje wyłanianie się „ja” spod warstw techniki gry i schematów ról przypisanym płci. Trafna decyzja aby pozostawić same ciała bez atrybutów teatralnych i rekwizytów wzmacnia odczucie pozycjonowanie ciała w strukturze społecznych mechanizmów, które Zorka Wollny konsekwentnie rozszczelnia i podświetla. To struktury instytucji sztuki ale i władzy: teatry i akademie, galerie i muzea gdzie obowiązują kody i procedury. Przeprowadzając projekt przez wiele instytucji jak Muzeum Współczesne we Wrocławiu, Muzeum Sztuki w Łodzi czy XII Międzynarodowy Festiwal Szekspirowski autorka z interesującym efektem potwierdza tezy swojego autoreferatu:

„Formy – takie jak koncert, spektakl, wystawa, są według mnie równoprawną częścią rzeczywistości, wchodzą w nią w dialog, istnieją jedynie w kontekście, stają się w czasie jednokrotnie, nie są możliwe do powtórzenia. Nie są ani naśladowaniem ani przekroczeniem, ani teorią krytyczną.(...) Moim głównym postulatem, i w stosunku do teatru, i do macierzystych sztuk wizualnych, jest brak rozdziału zmysłowości od intelektualizmu”

Konkluzja

Na podstawie przedstawionej dokumentacji procesu kształcenia doskonalenia własnej wiedzy i umiejętności w zakresie sztuki oraz po zapoznaniu się z bogatym konsekwentnym dorobkiem artystycznym oraz rzetelną pracą dydaktyczną, mając na względzie oryginalną i wnoszącą ważny zauważalny wkład w sztuce pracę habilitacyjną świadczącą o pełnym przygotowaniu kandydatki do sprostania ustawowym wymaganiom przewidzianym w art. 16 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki wnioskuję do Rady Wydziału Rzeźby i Intermediów Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne dr Zofii Zorce Wollny.

Prof. Grzegorz Kłaman

Gdańsk 07.09 2016

[1] Bernhard Leitner, *Sound Space Manifesto*, [w:] *Making the Walls Quake as if They Were Dilating with the Secret Knowledge of Great Powers*, red. M. Libera I L. Klein, Warszawa 2012, s. 59.

[2] Richard Shusterman "O sztuce i życiu. Od poetyki hip-hopu do filozofii somatycznej."

[3] Rosi Braidotti: *Metamorphoses. Towards a Materialist Theory of Becoming*. Oxford 2002, s.12 za Aleksandra Derra CIAŁO – KOBIETA – RÓŻNICA w nomadycznej teorii podmiotu Rosi Braidotti /manuskrypt, ukazał się w: Andrzej Kiepas, Elżbieta Struzik (red.), *Terytorium i peryferia cielesności. Ciało w dyskursie filozoficznym*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego 2010,

Bibliografia:

Hal Foster, „Powrót Realnego” Awangarda u schyłku XX wieku, przekład: Mateusz Borowski, Małgorzata Sugiera, Universitas, Kraków 2010

Judith Butler „Uwikłani w płęć” tłum. Karolina Krasuska Wydawnictwo Krytyki Politycznej Warszawa 2008

Guy Debord, „Społeczeństwo spektaklu”, oraz „Rozważania o społeczeństwie spektaklu”, tłum. Mateusz Kwaterko, PIW Warszawa 2006

Przekleństwo fantazji, Slavoj Žižek, Wydawnictwo UW Wrocław 2001

Taborska Agnieszka, *Spiskowcy wyobraźni*, wyd. słowo/obraz terytoria, Gdańsk 2013

Technologie widzenia, czyli media w poszukiwaniu autora: Wim Wenders, Andrzej Gwóźdź, Universitas, Kraków 2000

Zarys historii i rozwoju mediów, Tomasz Goban Klas, Wydawnictwo Naukowe AP Kraków

Estetyczne przestrzenie współczesności, Praca zbiorowa pod red. Anny Zeidler - Janiszewskiej, Instytut Kultury, Warszawa 1996

Sztuka w kulturze płynności, Alicja Kępińska, Wydawnictwo Galerii Arsenał, Poznań 2003

Schechner Richard, *Performatyka – wstęp*, tłum. Tomasz Kubikowski, wyd. Ośrodek Badań Twórczości Jerzego Grotowskiego i Poszukiwań Teatralno-Kulturowych, Wrocław 2006

Wybór pism. Marshall McLuhan, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, Warszawa 1975

Vuarnet Jean-Noel, *Ekstazy kobiece*, tłum. Krzysztof Matuszewski, wyd. Słowo/obraz terytoria, Gdańsk 2003

Michel Foucault, „Kim jest autor” tłum. Michał P Markowski, w: „Powiedziane, napisane. Szaleństwo i literatura”, Tadeusz Komendant, Warszawa 1999

Mircea Eliade - Sacrum, mit, historia - PIW, Warszawa 1993

Estetyczne przestrzenie współczesności, Pod redakcją Anny Zeidler-Janiszewskiej, Instytut Kultury, Warszawa, 1996

Antropologia kultury – zagadnienia i wybór tekstów, red. Andrzej Mencwel, wyd. Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2001

Artaud Antonin, *Teatr i jego sobowtór*, tłum. Jan Błoński, wyd. Czuły barbarzyńca, Warszawa 2010

Carlson Marvin, *Performans*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007

Fischer-lichte Erika, *Estetyka performatywności*, tłum. Mateusz Borowski, Małgorzata Sugiera, wyd.

Księgarnia Akademicka 2008

Foucault Michel, *Historia szaleństwa w dobie klasycyzmu*, tłum. Helena Kęszycka, wyd. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1987

Świdziński Jan, *Sztuka, społeczeństwo i samoświadomość*, Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, Warszawa 2009

Żółkoś Monika, *Ciało mówiące*, wyd. słowo/obraz terytoria, Gdańsk 2001

Alicja Kępińska - *Energie sztuki* - Wyd. Powszechne. Warszawa 1987

David Harvey, „Bunt miast”, Tłumaczenie Praktyka Teoretyczna, Wydawnictwo Bęc Zmiana Warszawa 2012

Jon McKenzie, „Performuj albo... Od dyscypliny do performansu”, wstęp i przekład T. Kubikowski, Kraków 2011.